

Hur instrumentell blir performativ - Austin

Instrumentell handling är när handlingen är verktyg för att uppnå något annat. Instrumentella handlingar förutsätts leda till målet någon gång längre fram. Mål och medel splittras. Instrumentella handlingar genomför delmål på väg mot ett högre mål. Nångång i framtiden.

John Langshaw Austin

Performativa handlingar förverkligar istället målet. Handlingen är ett förverkligande istället för bara ett instrument. Handlingen blir i sig ett mål. Mål och medel blir ett. Performativa handlingar är dock inte ensamma i att genomföra målet. De understöds av ett nätverk av andra handlingar.

John Langshaw Austin lanserar begreppet performativ under en föreläsning 1955. Han tar upp vigselförrättarens "Härmed förklarar jag er vigda!" som exempel på en performativ handling som tillsammans med underskrivet vigselbevis och en ceremoni, juridiskt faktiskt viger brudparet.

Vigseln förutsätter stöd från ett nät av andra performativa och instrumentella handlingar för att kunna genomföras. Vigselförrättaren behöver kanske mikrofon och högtalare för att höras. Och hen behöver vara behörig vigselförrättare. Och nån annan måste ha varit behörig att göra vigselförrättaren behörig.

Oavsiktligt förverkligande

En instrumentell politisk handling förutsätts generera en kausal orsakskedja som senare ska leda till genomförandet. Handlingen är inte ett mål i sig. Här hävdar jag dock att instrumentella handlingar tenderar att förvandlas till oavsiktligt förverkligande. Det performativa förverkligande tillhör dock inte det instrumentella målet. Det är snarare en bieffekt av den instrumentella aktivismen. Aktivismen förverkligar i så fall något annat än sitt huvudsakliga syfte.

Nedan tar jag upp några exempel där instrumentell aktivism får performativa bieffekter.

Hur instrumentell aktivism oavsiktligt blir performativ

Informera. Fokus på att sprida information förverkligar informationssystem. Informerandet placerar information i centrum. Informationen placeras där den konkurrerar med annan information, den förverkligar därför informationsstress. När delningar i sociala medier eller informationsblad inte skapar förändring bortförklaras det med att det behövs ännu mer information. Överflöd av information kräver ännu mer överflöd för att tränga igenom överflödet. "Information overload" innebär att information döljer information bakom information. Även olika former av ingripande, experimenterande och performativt förverkligande döljs bakom informationen.

Åskåda. Genom att placera folk som åskådare på manifestationer eller som åhörare på föreläsningar är det tänkt att de ska suga åt sig kunskap och omvandla den till handling. Men att göra folk till åskådare förverkligar performativt en ordning av åskådande. Åskådande-ordningar producerar publik vilket tränger undan förverkligande och ingripande.

Manifestera. Att manifestera opinion och tyckande är kanske tänkt att påverka staten eller individen. Fokus på opinion förverkligar dock åsikts-ordningar. Åsikter och tyckande tränger undan mer kreativt förverkligande. Kontraintuitivt experimenterande trycks undan när opinion blir fokus.

Uppmärksamma. Att med aktioner konkurrera om uppmärksamhet förverkligar uppmärksamhetsordningar. Konkurrens om uppmärksamhet förverkligar performativt trängsel. Genom att trängas förverkligas trängseln.

Att försöka skapa uppmärksamhet förverkligar dessutom samtidsslaveri, där vi fångas i det dagsaktuella. Det som uppmärksammas som inne eller dagsaktuellt tränger undan samhällsomvandling vilket tar lång tid att förverkliga.

Per Herngren

2023 03 20, version 0.1

Referens

J. L. Austin, *How to do things with words, The William James Lectures delivered at Harvard University in 1955*, Oxford University Press 1962.

Per Herngren, [Texter om performativ](#).

Rättigheter genomförs performativt i kampen - Judith Butler

Queerfeministen och professorn Judith Butler föreläste på Södra Teatern, Stockholm, "om rätten att ha rättigheter. Hon menade att den är performativ, den uppkommer i samma ögonblick som en pluralitet av människor framträder tillsammans för att göra anspråk på en rätt"[1].

Performativ utvecklades av John Langshaw Austin i sin berömda föreläsning från 1955 om hur man gör och genomför saker med ord[2].

Performativa handlingar genomför målet

Performativ handling är när tal når sitt mål genom att utsägas. Handlingen genomförs genom att uttalas. Exempelvis är en vigsel, man blir vigd genom en vigselakt där ord uttalas enligt vissa regler.

Judith Butler utvecklar sin teori om politiskt handlandet där målet utförs direkt genom performativa handlingar i flera av sina texter; främst i sin *Excitable Speech A Politics of the Performative*[3] från 1997.

Anspråk istället för krav

Om jag läser Butler på ett rimligt sätt behöver en kamp göra anspråk på rättigheter för att de ska uppkomma. Det räcker då inte att kräva rättigheter av någon regering för att de ska uppkomma.

Krävandet är en performativ handling där man pekar ut någon annan som regerande. Det renodlade kravet blir i så fall ett icke-uppkommande av rättigheter: ett performativt avsättande av sitt anspråk. Det renodlade kravet blir ett avsättande av anspråket som faktiskt gällande.

Genom att istället för krav göra anspråk ger rättigheterna liv, de uppkommer, eller snarare återuppkommer. Anspråket pekar på något som redan finns. Anspråket bygger sitt anspråk bland annat på själva anspråket. Anspråket är därmed cirkulärt självskapande.

Det blir då inte stater eller FN som skapar rättigheter. Det performativa regerandet utförs i själva kampen. Kampen som gör anspråk på rättigheter börjar också omedelbart utföra dessa rättigheter.

Det behöver inte innebära att rättigheterna är helt genomförda. Rättigheter kan givetvis uppkomma utan att vara helt genomförda. Rättigheter handlar inte bara om anspråk och performativa handlingar. Rätten till mat och till husrum handlar dessutom om ris och takbjälkar.

Performativ genomförs igen och igen

Något kan också utföras på ett ställe utan att vara genomfört på andra ställen. Rättigheter behöver översättas till andra organisationer, institutioner och sammanhang. Det performativa behöver inte heller vara perfekt för att vara utfört. Det kan alltid utföras igen, och bättre nästa gång. Det är just detta 'igen' som kännetecknar performativa handlingar.

Alla möjliga organisationer som skolor, stater, domstolar, föreningar, motståndsgupper kan återskapa rättigheterna genom att satsa resurser, skapa

administrativa principer för sitt agerande.

Rättigheter blir därmed inte något som uppkommer centralt. Rättigheter är snarare något som performativt smittar genom att det imiteras, återskapas. Det kan därmed tränga undan och skapa utrymme för rättigheter, eller till och med börja ersätta andra praktiker. Displace är ett engelskt ord som betyder både tränga undan och ersätta.

Rekursiva handlingar inom ickevåld

Performativa handlingar är att genomföra genom att uttala. Det överlappar Gandhis föreställning om ickevåld där målet genomförs genom att utföras. Det har jag i tidigare artiklar kallat för ickevåldets rekursivitet: mål och medel blir ett. Målet finns i medlet. Målet finns inte efter medlet, eller bortom medlet. Medlet genomför målet i och med att medlet utförs.

Performativa talhandlingar är alltid rekursiva. Butlers och Austins performativa handlingar behöver därmed bli en avgörande del av en rekursiv teori om ickevåld och motstånd.

Per Herngren

2011-05-31, version 0.2

Fotnoter

[1] Edda Manga, "Vi kan inte besegras", *Göteborgs-Posten* 2011 05 31, s 58.
Judith Butlers föreläsning på Södra Teatern, maj 2011.

[2] John Langshaw Austin, *How to do Things with Words: The William James Lectures delivered at Harvard University in 1955*, Oxford: Clarendon, 1962.

[3] Judith Butler, *Excitable Speech: A Politics of the Performative*. New York: Routledge, 1997.

Performativ är inte performance - Judith Butler

Judith Butler bygger sårbarhetspolitik i dialog med ickevåld

Här försöker jag reda ut missförstånd om Judith Butlers begrepp *performativ*. Performativ är ett nyckelbegrepp hos Judith Butler. Hon använder det både för att begripa befrielse men också för att begripa makt och förtryck.

Performativ är också ett nyckelbegrepp i Karen Barads queermaterialism och i Sara Ahmeds queerfenomenologi så missförstånden lär smitta av sig även i läsningen av dem.

Ett vanligt missförstånd är att performativ helt enkelt betyder att tal också är handling. Men i så fall används snarare talhandling. Performativ är en av många olika talhandlingar. Performativ är en viss typ av handling. [Performativ](#) är handlingar som förverkligar sitt mål. Mål och medel blir ett i performativa handlingar.

Performativ blandas också gärna ihop med 'performance', uppträdande, framträdande. Detta missförstånd försöker jag reda ut nedan. Först lite om hur Austin skapar begreppet performativ.

Performativ som en viss typ av talhandling

Performativ kommer från John Langshaw Austins föreläsning^[1] om olika typer

av talhandlingar från 1955. Performativ är en handling som faktiskt förverkligar sitt mål. En handling vars syfte fullföljs i och med handlingen. Mål och medel blir ett.

En vigselförrättare som förklarar två personer som vigda har faktiskt vigt dem. En domare som uttalar en dom mot någon har faktiskt dömt denne. Lovar jag någon något så har jag faktisk gett ett löfte. Alla dessa är exempel på performativa handlingar. Mål och medel blir ett.

Austins analys fokuserar på performativa yttranden. Judith Butler breddar performativ till andra handlingar än tal. En doktors skriftligt fastställande av kön fastställer juridiskt kön. Diskriminerande beteende uppnår diskriminering. Jämlik behandling förverkligar jämlikhet. Karen Barad breddar performativ ytterligare och inkluderar hur ting och materia blir performativa. Även saker genomförs och förverkligas på meningsfulla sätt.

Performativ är alltså något helt annat än instrumentella handlingar där målet, förverkligandet, skjuts på framtiden. Performativ är inte att påverka regeringen till att göra världen mer jämlik. Istället gör performativa jämlikhetshandlingar i sig själv en del av världen jämlik. När den performativa handlingen genomförts har jämlikhet uppnåtts – eller misslyckats.

Performativa handlingar kan oväntat smitta av sig åt olika håll. De behöver alltså inte vara privata, enskilda handlingar. Performativa handlingar kan bli mer politiska än att försöka påverka regeringar.

Performativ är inte performance

Performativ är också något annat än "performance". Att fullfölja och genomföra är något annat att uppträda, agera eller spela. Visst, uppträdande förverkligar också vissa av sina mål. Uppträdande förverkligar teater, intensitet, upplevelse, äkthet, normer och mycket annat. Det finns mängder med fall där orden överlappar. Men dessa överlappningar är möjliga att analysera eftersom orden har olika betydelser.

Så här säger Judith Butler själv om missförstånden och hopblandandet av performativ och performance:

"it is important to understand performativity - which is distinct from

performance – through the more limited notion of resignification. I’m still thinking about subversive repetition, which is a category in *Gender Trouble*, but in the place of something like parody I would now emphasise the complex ways in which resignification works in political discourse. I suspect there’s going to be a less celebratory, and less popular, response to my new book. But I wanted to write against my popular image. I set out to make myself less popular, because I felt that the popularisation of *Gender Trouble* – even though it was interesting culturally to see what it tapped into, to see what was out there, longing to be tapped into – ended up being a terrible misrepresentation of what I wanted to say!

[...]It is important to distinguish performance from performativity: the former presumes a subject, but the latter contests the very notion of the subject. The place where I try to clarify this is toward the beginning of my essay “Critically Queer”, in *Bodies that Matter*, I begin with the Foucauldian premise that power works in part through discourse and it works in part to produce and destabilise subjects. But then, when one starts to think carefully about how discourse might be said to produce a subject, it’s clear that one’s already talking about a certain figure or trope of production. It is at this point that it’s useful to turn to the notion of performativity, and performative speech acts in particular – understood as those speech acts that bring into being that which they name. This is the moment in which discourse becomes productive in a fairly specific way. So what I’m trying to do is think about the performativity as *that aspect of discourse that has the capacity to produce what it names.*”[2]

Per Herngren

2012-10-13, version 0.1.3

Referens

John Langshaw Austin, *How to do Things with Words*, The Lectures delivered at Harvard University in 1955. Ed. J. O. Urmson, Oxford: Clarendon, 1962.

Peter Osborne and Lynne Segal, “Gender as Performance: An Interview with Judith Butler”, London, 1993. *Radical Philosophy* 67, 1994.

Per Herngrens [texter om performativ](#).

Fotnoter

[1] John Langshaw Austin, *How to do Things with Words*, The Lectures delivered at Harvard University in 1955. Ed. J. O. Urmson, Oxford: Clarendon, 1962.

[2] Peter Osborne and Lynne Segal, "Gender as Performance: An Interview with Judith Butler", London, 1993. *Radical Philosophy* 67, 1994.